

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 22. у Сомбору 30. Новембра 1866. Год. VIII.

Школски Лист излази месечно дваред : сваког 15. и последнѣг, а Приятель србске младежи излази као додатак школскога Листа еларед на месец.

Цена е за оба Листа 4 ф. а за сам додатак 1 ф. 20 н. на год.

Да ли свако васпитание води човека к истинитому савршенству т. е. к истини, добру и срећи ?

(Из „Духовне Бесѣде, 1861.“ посрбио Богдан Кузмановић, парох Клариски.)

Иза свѣта въ мѣрѣ прѣидохъ, да всакъ вѣрбай въ ма во тмѣ не прѣбдегъ (Јован. гл. 12. ст. 46.).

Умни и нравни развитак народа, као право и главно условљѣ опште и посебне среће, саставља, у садашнѣ време, главни предмет, коим се занимаю, и влада брижљива, и сложна друштва, и поедине ревносне особе. И видимо, да се данас просвета брзо распостире, по свима краевима; произналазе се и полагају болѣ темелѣи васпитанию; отвараю се нове школе, — появи, што обећаваю добрих последица! И шта друго и може бити савршенство човека, ако не што потпуни развитак сила нѣгових духовних, сила, што означую човечие достојанство? И ко ће и тврдити, да е болѣ, силе те, које су жедне радиѣ, подржавати у жалосном и безкорисном дремежу, него ли им давати сва средства да се развиаю као што ваља, за корисну радию? Но питањѣ е: да ли свако васпитание води човека к истинитому савршенству т. е. к истини, добру и срећи? Свети апостол Павле приметио е о неким људима, да глагољущка быти мудри обекродѣша (Рим. гл. 1. ст. 22.). А то

значи, да има васпитање лажно, да има просвета лажна, привидна, шткодљива, која неводи човека к истини, него заблудама, не к добру, него к злу, не к срећи него к погибли. И у садашњем време, као и свагда, међу различним мишњима о васпитању чују се кадкад и неразумна и неоснована, пренагла и шткодња мишња. Има люди, који нису мудрији од осталих, но који само веома вђрују својом лажном мудрошћу, а силом хоће да уверавају себе и друге, да ум човечји сам собом, циглом својом силом есте у стању водити човечанство к истиниоуму савршенству путем природнога развитка физичких, умних и правних сила човека. И ти люди, ти неразумни поклонници човечјега разума, држе по тому да Вера Христова или тек као и обично друго средство служи на усавршавањем човека, или сувише да е сасвим залишна и непотребна. Ти люди расуђују овако: „Вера е производ неба, а ми смо земаљска створења; нас се она не тиче, нама ваљају добри чиниотели обштега добра и блага а не аскети благочастия. И нис ли и чудно и лудо, захтевати, да ум човечји и слобода човечјих убеђења зависе од овога или онога религиознога веровања? Не значи ли то убити наше мисли, одрицати сваки напредак, осуђивати човечанство на свагдашњем незнањем?“

Ми нећемо брже болје препирати се с онима који воле мђдрствовати паче еже подокажетъ мђдрствовати (Рим. гл. 12. ст. 3.) слушајући науку премудрога: не ѿвѣщай безумномъ по безумію егво, да не подобенъ есмъ ебдши (Прич. гл. 26. ст. 4.) Бог, а не люди, нека осуђуе лажно мудровањем, взирајућима на разумъ Божій 2. Кор. гл. 10. ст. 5.): ебдз искони не коснитъ, и погикел . . . не дремлетъ (2 Петр. гл. 2. ст. 3.). Ми ћемо само казати, да е, место собом мудровати, много болје и сигурније учити се истиниоуму савршенству у божаственога учителя, првоисточника сваке мудрошћу, свакога савршенства и добра, који е рекао о себи: Изъ свѣтъхъ въ мїръ прїидохъ, да всакъ вѣрбдй въ ма во тмѣ не прекбдетъ (Јован. гл. 12 ст. 46.). Ми ћемо само казати, да се човек истинио, као што ваља, може усавршавати, т. е. да човек може достїзати истину, добро и срећу, само онда, кад се усавршавањем то врши по начелима свете Вере Христове, и осветлюе светлошћу нђном добротворном, и оживлюе духом нђним благодетним.

Обяснимо се.

Слово Божие називљем наш ум духовним оком (Мат. гл. 6.

ст. 23). Но као што е телесном оку, да би видело предмете, нужна светлост: исто е тако и уму, да би болѣ и правилније судио и умовао о предметима, од преке потребе развитак и образование, што по томе и називаю светлошћу; „наука е светлост, незнањ е тама.“ Но образование е производ ума; а ум е наш ограничен; по томе е дакле и светлост образовања сама по себи слаба и несигурна. Светлост ума често се помрачава предрасудама и заблудама, и на тај начин долази пододна светлости блудећега огња, који само обманује човека и свраћа с правога пута. Светлости ума, кадшто, при делованю порочних наклоности и страсти готово сасвим нестае, а човек остае у дубоком, густом мраку заблуђеня, из когга често не може напољ. По томе, окром светлости собствене и природне, нужна е за наш ум још друга светлост, још јаснија и сигурнија. А таква есте светлост Вере Христове, светлост, која просвѣтљетъ всакаго человекка (Јоан. гл. 1. ст. 9.), ер кои веруе во тмѣ не прекѣдетъ, (Јоан. гл. 12. ст. 46.). Па и може ли бити што природније разумному створеню, него ли са страхом поштовати премудрога Саздателя и поучавати се закону Нѣговоу дан и ноћ? А међу тим, због гордости и упорства нашега ума, Вери се Саздатељвој не покорава онако лако и охотно, као што би се очекивало. Лажни бранители човечиег разума говоре, да подчинѣнѣ ума Вери, ков се изискуе од стране хришћанства, ограничава слободу мисли, и тим начином држи ум у тесним границама и не допушта му мицати се. А е ли тако и у ствари? Проучавајући науку Вере Христове, налазимо, да Вера зарад чувања ума човечиег од заблуда, иштући да јој се ум покорава, не само нестешно е нѣгова делованя, не само не одбацуе и неосује нѣгова знаня: него напротив држи да е истинита мудрост превелико благо, скупощение од свию блага овога света. Ево шта говори Свето Писмо о истинитой мудрости: Блаженъ человекъ, иже оубрѣте премѣдрость, и смертенъ, иже убѣдѣ разумъ. Дѣше бо сію кѣпovati, нежели Злата и сребра сокровища, честиѣиша же естѣ каменій многоцѣннихъ . . . благознатна естѣ всѣмъ приклижающимъ ей, всако е же честное недостойно ея естѣ (Прич. гл. 3. ст. 13. — 15.). Ако питамо историю човечанства, шта значи хришћанска Вера при умном развианю човека, история нам одговара, да е свугде, где год се примало хришћанство, у свию народа, кои год су се обасявали светлошћу евангелске науке, незнањ брзо уступало права своя просвети. Тако е то било и пр., у

дивних Франака и Ђерманаца; а тако исто и још очевидније, збило се е то у нас Славена. А шта ће то рећи? Не то ли, да Вера Христова не само не стешиюе деловањѣ нашега ума и не став на пут образованиу човека, него на против, откриваюћи му духовни свет, развијаюћи у њѣму духовне силе, показуюћи му висше предмете и висше целии знания, окрилюе ум и узбуђуе га да се поучава во всѣхъ дѣлѣхъ Господа и Бога (Пс. 142. ст. 5).?

„Но у сваком случаю, — говоре кои мудрую по стїхіамъ мїра (Кол. гл. 2 ст. 8). — у сваком случаю подчиненїѣ ума Вери, кое се изискуе од стране хришћанства, не задовољава чежию ума за знанїем, и није чисто од лаковерности.“ Но зар е свако подчинїнїѣ ума лаковерност? Зар е лаковерно оно дете, кое се, осећаюћи се неспособним управљати собом, ради по-судке обраћа своєму отцу? Није ли болѣ и умније, у таковои случаю подчинявати се, него се суетно хвалити своїом независношћу и лакоумно се руководити циглим своїи умом? Исто тако држимо, да здраво добро употреблюемо свой разум, кад га, увиђаюћи ограниченост њѣгову и слабост, подчинявамо божанственому авторитету Вере Христове. Поклонници разума хтели би заменити авторитет божанствене Вере авторитетом човечиѣга разума: „само оно треба признавати за истинито, за истину, што дозвољава разум,“ говоре поклонници разума. Но незначит ли то, придавати своєму разуму значаї безусловнога авторитета? А таково самомињїе није ли знаменїѣ самолюбїа и гордости? Признаємо да е разум найвища и најблагородниїа способност нашега бесмртнога духа; знамо, да е разум много шта открио и произнашао, корисно и важно по човечанство: но у исти пар знамо и то, да разум човечиї нигда није био слободан од заблуда и погрешака, па баш ни у лицу самих своих најболѣх представника. Није ли дакле лакоумност, није ли дрско величанїѣ, признавати разум за вишега судїю истине, — и бранители разума необелодаваю ли сами неспособност разума, не оповргаваю ли авторитет разума, кад се не саглашаваю у своим мињїяма о едном и истои предмету, него се противе едан другоме, и ни мало не уважаваюћи личност ближнїѣга, задаю ране своим противницима, злима и едовитима досеткама и погрдама? Може ли се дакле називати лаковер-пошћу подчинїнїѣ нашега ума речи Божїиой? Та болѣ се не може употребљивати разум! Па како дивно осветљава божанствена наука Вере Христове наша проматрања, наше мисли, наше умиш-

дје! И како славно размршув завршена читаня, код коих очавља природна мудрост, која едва разумева таже на земли, а нигда не постиже своима проматрањима таже на небесѣхъ Прем. Сол. гл. 9. ст. 16.)!

(Продужиће се.)

План учена

У СОМБОРСКОЙ СРБСКОЙ ГЛАВНОЙ ОСНОВНОЙ ШКОЛИ
за мушку децу (за 186%).
ЧЕТВРТИ РАЗРЕД.

III. Немачки език.

а.) Усавршаванѣ у механичном читаню немачком, са немачким и латинским писменима, и вештанѣ у читаню с разумевањем из књиге: „*Erstes Sprach und Lesbuch.*“ Изреченија и кратке песмице из ове Читанке, пошто се протумаче, задаю се за ученѣ на памет.

б.) Граматика немачка с ученѣм немачких речи на памет и с превађанѣм са немачког на србски и с срб. на немачки. Преводи се најпре устмено у школи, па се онда код куће поново преводи са србског на немачки писмено израђую. Из граматике немачке добро се научити мораю код именица слаба и јака промена са главним изузетцима, код приложних имена и заменица такође све промене, код глагола слабо и јако спрезанѣ. Наука о предлозима и њиховом управляю има се такође добро проучити. —

в.) Ради вештаня у немачком правопису пишу се у школи по казиваню диктацда немачким и латинским писменима. — Граматика и правопис учи се по књизи: „Практично немачко езикословие за ученике IV. разреда србских главних школа. —

г.) У часовима за немачко предаванѣ одређенима, као и при вештаню у рачуну употреблюе се и разговаранѣ с децом на немачком езику. Граматични изрази уче се србски, немачки, и поенито Латински ради оних ученика, кои у гимназию прећи намераваю.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

IV. Рачун.

Написивањ бровва до милиона. Вештбанџ у свима врстама рачуна са целим едно и разноречним броввима на табли помоћу напаметног рачуна.

Наука о делимости бровва, и о најманџм обштем множном. Точно ученџ о разбитцима; скраћивањ и разширавањ ових, доведенџ разбитака под највеће и најманџ обште множно. Четири вида рачуна са обичним разбитцима. Десетични разбитци и радња са овима.

Двоставнички рачун. — Рачун по талианској пракци. —

Наука о одношаима и сразмерама (пропорцијама). Правило тройно просто. Разрачунањ процента и интереса. Трговачки рачун (по књигама; „Књига упражнення у рачуну за IV. разред главних школа, и *Rechnungsübungen für Wiederholungs- und Fortbildungsschulen*. Wien 1863).

V. Облици из Геометрије и цртањ.

Точке, потезови, углови, троуглови; четвороугле фигуре и то: квадрат, правоугао, ромб, ромбоид, трапез и трапезоид. Многоугле фигуре. Кружна линија. — Прорачунањ простора — Појам о телима и то о коцки (*subus*), призма, пирамиди; о вальку, купи, и кругли. —

Све ово уче ученици у редовним часовима слободном руком цртати.

VI. Краснопис.

Осим писмених саставака, вештбали су се још ученици преко целе године у краснопису србском, латинском и немачком, по сопственом плану учительвом.

VII. Црквено појањ.

Ученици овога разреда заједно са ученицима трећег разреда вештбају се у црквеном појању како обичном тако и хармоничном под управом учителя појања. Часови појања овог држе се трипут преко недељ. — У саборној св. Ђурђевској цркви недељом и прсзником поје ученици VI. разреда сву Литургају осим „Блаженџх и Причастнога;“ (по Станковићевим нотам); на пређеосвећеним све осим „Господџх возвах;“ на вечерњима и јутренњима одговарају на ектенна. Осим тога поје на јутренњима ове катавасије: „Христџх раждајетџа славити. Воскресеніа день. Божественимџ порубомџ. Свѣрзџ оуста моа“.

VIII. Мађарски Ёзик.

Овај предмет, у ванредним часовима уче само они ученици, којих родители то захтевају.

Из мађарског језика учи се:

1. Познавањ и писањ писмена и читавањ.
2. Вештавањ у механичком читању, и разумевању по мађарском буквару: „А. В. С. és olvasó könyv.
3. Вештавањ у преписивању из књиге, и писањ по диктанду.
4. Основи Мађарске граматике и вештавањ у превађању с мађарског на србски и с србског на мађарски по Шамярином делу, ког преведе на србски Госп. Милован Јанковић под насловом: „Кратак наук мађарског језика.“

IX Гимнастика,

Летиња гододия вештава се ученици двапут преко недеље у гимнастици од управом учителя гимнастике. Вештавања се држе у варошкој гимнастичној палестри.

Попуштај!

(Методични поступак при предавању приповедке на бр. 15. из II. Читанке).

Дечице да ли има код ког од вас на дому коза? Па да ли си ти Милане нју осматрао? А би л ми знао казати, какве је она ћуди? (весела — брза и немирна је). Добро Милане! — Сад ћемо децо, из наше читанке под бр. 15. читати о двома козама. Сви само пазите!

Читай Миласаве! — чита до првог одсека, па потом учитель испитује од прилике овако:

О коме смо овде читали? — (о двома козама) Шта о њима читасмо? — Шта је то „ногоступ?“ — Од чега се ћуприје праве? — Па како изгледа дрвена? — Како изгледа она, која је од шаяка склопљена? — Гди има таква? — (преко Дунава измеђ Новосада и Варадина) А да како изгледа на ланци? — а гди има таква ћуприја? — измеђ Пеште и Будима) — А какве су ћуприје преко шанцева, бара? како се

онш лепше зове Ћуприја? (мост). Тако децо. Мост е права србска реч, а Ћуприја е турска. Док над нама Турци господарише, ми смо од њих неке речи усвоили, али сад нам ваља научити чисто србске речи. Од сада ћемо дакле уместо „Ћуприја“ казати „мост.“ На кои се начин може још преко потока прећи? — (прегазити ако е поток плитак, превести се, препливати ако е дубок). — Преко чега вођаше овај погоступ? — Какав е то поток шумски? — Какав беше тај поток? — (дубок и брз) — Кад кажемо да е поток брз? — А у ков су време потоци брзи? — Шта хтеде една коза? — А шта хтеде она друга? — Како би ти то руком својом показао? — А кад би ти с десне стране обале гледао, за коју би казао да е хтела амо прећи? а која хтеде онамо? — Шта рече она коза? — Реци ми другим речима то „с пута?“ (сврни ми, уклони се, направи ми пута.) — Како е њойзи она друга одговорила? — А зашто нехтеде ова њойзи сврнути? — (што е пре наступила) — Па шта јој е наото она прва одговорила? — А зашто се нехтеде та уклонити? —

Уч. Нек чита до края Стеван!

Кад се прочита, учитељ пита далѣ: Дали е која коза сврнула с пута? — (није ни една). Видите дечице, свака се свог првенства држала, те нехтеше една другој попустити; — па шта мислиш Миливоје какве бяху оне? — (тврдоглаве) До чега их е довело то њихово тврдоглавство? — (до рвани и борбе) А како то бияше? — (удараху се роговима) — Како ми то другим речима кажемо? — (чикати се, тући се, бити се) — Па шта отуд слѣдоваше? — (згруваше се обадве у поток). — Како се другим речима каже „згрувати се?“ — А зашто се згруваше у поток? — (што изгубише равновѣсие? — Шта е то „равновѣсие?“ — Србски се каже и „равнотежа.“ — А зашто изгубише равнотежу? (што узак мостић беше). — Па како јиз потока изиђоше? — Сад нека Бранислав целу приповедку поново велегласно прочита, а сви други читайте за њим у себи, и добро пазите што читате, да ми потом можете лепо приповедати! —

Уч. Сад ће нам Добрен лепо и разговетно своим речма приповедати!

Пошто се ово изради, поведе учитељ опет разговор од прилике овако: Јошт едаред нек нам Радивой каже, какве бяху те две козе? А од куд знаш да су тврдоглаве? (што нехтеше една другој попустити.) Ест тако е па напоследку

се и туђи почеше, а ето чулисте како су прошле. Али могу ли се козе разговарати као што из књиге чусмо? — Такве дечице, приповедке у којима се животињ или друге какве ствари разговарају зову се „Басне.“ Оне су смишљене и изведене, да нам какву науку за нас живљ представе. Шта мислиш Жарко, кога нам ове две козе представљају? — (два тврдоглава човека). — Бил' знао навести какав пример, у коме се види да е човек тврдоглав? — (Кад два ученика разговарајући се о ствари каквој едан другом за право недаду; едан вели: овако е, други опет: није, па није, па штаћеш! Док напоследку се несваде и непочуају, па се онда окрену едан другом плачући. — Кад двојца терајући кола сусретну се, па неће едан другом да сврне. — Кад кои човек знајући да право нема ипак другоме неће да попусти.) Шта су радиле ове две козе кад се сусретоше? — (преговараху се). — Тако исто, децо, и люди се преговарају; — па шта мислиш до шта их то преговаранћ доведе? — (до свађе) Шта е противно свађи? — Шта се може из свађе излећи? — (туча) — Па коме шкоде такови люди? — А шта треба радити кад на тврдоглава човека наићеш? (одпустити му.) — Шта е тврдоглавству противно, — (попуштанћ) — Зашто треба тврдоглавом попустити? — Какву поуку за нас из ове басне узети можемо? — Да, кад на тврдоглава човека наићемо, попустимо му; ер само тиме ћемо избећи сваки немилу сукоб с' њиме. Дечице! Християнин човек треба са сваки да благо поступа, да никоме неговори опоре речи, да се ниским несвађа; ако е кога увредио, треба да га моли за опроштењ, ако се с киме споречкао или свадио, да се помири, а ако е ко нђга увредио, нетреба да тера што но веле „мак на конац“ већ нека е брзо склоњн на помиренћ. Како учи Христос Спаситељ да се имамо владати према своим ближњима? („Све што хоћете да чине вама люди“ и т. д.). — Какво е добро дело „праштанћ увреда?“ (дело милости духовне). Кад ће нама Бог опростити наше грехе? (ако ми узопраштамо онима кои су нам скривили). Ко е пето прошење у молитви Господњој? Знаш ли још које изреченије Евангелско о том да ваља праштати увреде? („Опраштајте и опростиће вам се. Ако опраштате людина грехе њихове“ и т. д.) (види Науке еванђелске у Читањи за IV. разред стр. 5). — Како нас уче св. Апостоли о том да се несвађамо? („Колико год до вас стои, имајте мир са свима людина. Бу-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBS.BE

дите сви сложни, братолюбиви, милостиви, понизни. Не вра-
 хайте зло за зло, ни псовке за псовку.“ и т. д. (у Читанци
 за IV. разред. стр. 16).

Граматично, Какав е део говора ногоступ? — ког е рода
 та именица? — Какав е део говора дубок и брз? А у коме
 су роду ти придеви? — зашто у мушком! — Уместо „по-
 тока“ метни „Дрину воду“ па реци Дрина с она два придева
 и т. д. Ово се последниѣ у толико ради у колико е учитель с
 децом до селе из граматике израдио.

Ј. Б.

Друга част одговора Учителѣвог

на друго писмо свога негдашиѣг ученика „Драгутина.“

Драгутине Наука Любимче,

Християнске мудрости питомче!

У твојем писму најглавниѣ е оно питањѣ: кои се предмети
 богословски у ерархиј нашој на најшијем степену савршен-
 ства налазе, да би на духовној Академији највећу пажњу своју
 на њи обратио, и тој струци највише посветио прилежаніе свое.

Душо! питањѣ е то од тако великог замашаја да би а
 нѣколико табака требовао, док би ти све достаточнo и вѣрно
 описао и објаснио. Но почем сам у духовну Академију намѣра-
 ваш ићи, то ћеш тамо све богословске струке проучити, па
 која чувствима твојима најмилија буде, ону усвој, и оной нај-
 већма посвети прилежаніе твоје; ал ипак на све пажњу твоју
 довољно обрати.

Међутим мили мой Драгутине! да ти одговор баш сасвим
 дужан не останем, ово у кратко наводим:

Догматично е богословіе права душа православног испо-
 вѣдания нашег. Ово су св. Отци, како источни тако и западни,
 из свију у оно доба познатих части свѣта скупљени, на никей-
 ском I. вселенском сабору год. 325. установили; а послѣ на
 Константинопольском I. вселенском II. сабору, допунили 381.
 год. Како е оно у стара християнска времена код Грка цвѣ-
 тало, то ти управо извѣстно казати немогу, ал' кад Турци
 Цариград освоише, и ова е наука са свима осталима на истоку
 готово заборављена. Па и код Руса до 16. вѣка пиѣ се у овој
 науци са особитим корацима предњачило.

Први биаше: „Петар Могила,“ кои е внимањѣ свое овој

науки посветио. Ерес лутеранска и калвинска била е у 16. вѣку
 жилае свое већ почела и у благочестивой Русији укоренивати. По-
 слѣдователи Мартина Лутера на чистом славенском диялекту са
 Кирилским писменима у два ма, обширние и уже вѣроисповѣд свою
 печатати даду. Прву у граду: „Несвижинѣ“ 1562; а другу у гра-
 ду: „Стойколнѣ“ 1628 год. Мала Русия јошт се ние била
 опростила латинско-польског господарства, и унија, коју ве-
 ћи део епископа малоруских подписа, раздираше утробу св. Цркве
 Петар Могила примивши управу Киевске Митрополије, за отра-
 зити горе наведене ереси, списе књигу под насловом: „Пра-
 вославно исповѣданне вѣре, соборне и апостолске восточне
 цркве.“ Ову предложи на конечну разправу и преглед синоду
 Константинопольском. Посланици нѣгови Исаия Трофимов и
 Кононовиѣ састанусе са патриарха Константинопольског по-
 сланицима: „Порфирном Митрополитом Никейским, и Мелетием
 Сирига,“ кои е патриаршеско лице на себи носио, у Молдавији
 1643. Ови јо са свим у достаточни ред доведу, и потом дѣ-
 ло ово четверопрестолни патриарси са собственоручни подписи
 потврде, а 1696 и Руски Патриарх: „Адријан“ ово исто учи-
 нити непропусти. Ватрени нѣки заштититель православне догме
 Грк, именован: „Панагиот“ о своме е трошку на Грчком, и
 немачком езику печатати даде 1662. и бесплатно е сва-
 коме, кой јо е желити имао, покланяю, само да се већма
 распространи. На славенском е езику издана у Москви 1696.
 На овом темелу Руси су послѣ дочматичну богословију зидали.
 Од ових заслужуе први да се спомене: „Теофан Прокоповиѣ.“
 Овај, ако се неварам, у Риму е свету Богословију слушао. Про-
 коповиѣ е догматичну богословију предавао на Киевской ду-
 ховной Академији од 1711. па до 1716. год. Он у том нај-
 већу заслугу има, што е догматично богословие обширно
 списао, и то, за отразити латинске нове догмате, на латинском
 езику. Далѣ науку моралног богословія сасвим е отдѣлио, и као
 особену науку у систематични ред ставио. Зато га праведно у
 Русији називаю: „Отцем систематичног богословия.“

План овај систематичне богословие Прокоповиѣ, тек е
 Митрополит Киевски: „Самуило“ окончано, и у три свеске 1782.
 у Липском (Leipzig) издао. Од тога времена па до год. 1833.
 колико су нѣи врстни и ревностни мужева на сваку руку уде-
 шавали, да богословију у систематични ред подпуно доведу,
 милина ти е читати књигу: „Увод у православно догматично
 богословие“ од Архимандрита Дра. Макарија, инспектора и ре-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unib.rs

Уводнога професора Петроградске духовне Академије. И он е дакле ово у своим најновиим издањјама сретно окончао. Увод у православно догматично богословје печатао е као Архимандрит 1847; а прву част догматичног богословја 1849.; другу и трећу већ као Епископ 1851. четврту 1852, а пету 1853.

Догматично богословје сине! које се овдје у нашој Епархији предаје, кратки е одломак или извод огромног дјела преосвештеног „Теофана Прокоповића“ Митрополита Новгородског. Душа е овог тјела здрава, но као пород прошастог вјка могао би се са новим дјелом преосвештеног „Макарија“ замјенити. Ово су и у Русији учинили. Са духом времена и науке напред корачају.

Морална богословја сад долази на ред као посестрима догматичног богословја. Ове две у најтјешњој свези една е другом стое, ер су обадве гранчице систематичног Богословја. Истина сине! да е морална богословја прошастог вјка от догматичне одјелна, и као за себе постоећа наука сматрасе (види Макаријеве богословје части I, страну 71., и Martin's Lehrbuch der katholischen Moral страну 3. и 4. Mainz 1850.) ал ипак у гдјкоим предмјтима едва е избјћи можно, да се из едне у другу непређе, па и опет несјдини оно, што се едном одјелило.

Морална богословја излаже нам морал хришћански, а ово е наука правствености и нравственог живота. Нравствени живот човјка састоји се у тежњи за постигнућем своје последње цјли. Последња пак цјл ест: савршено спосије са највишим Добром, или са Богом. Савршено спосије с Богом тек се будућега вјка постизава. Настоећи е живот тек први степен к будућем животу. Дакле казати можемо: Морал е наука о животу, који нас е Богом веже. Он учи, како човјк овдје свезу е Богом скопчава и на најмогућнији начин усавршава, да се онога вјка извршити може. Подније е опредјеленје: „Морална Богословја,“ него гола рјч Морал. Моралне Богословје установитељ е сам Исус Христос син Божији; Црква е носилац њгове науке, и тумач њговог живота. Од туда се изводи ово опредјеленје: „Црковни е морал наука, која учи како нравствени живот устроити треба по науци и примјеру Исуса Христа, и како га подпуно и непромјенијно чува и објасњава црква.“

Незаборави сине! да моралну Богословију од философије моралне разликовати треба и по томе што се у њој не-

излаже само оно, што е човѣк чинити дужан, него и оно што човѣк као християнина чинити мора.

Ова морална Богословия, која се у нашој Епархији предаје, да е та, само име носи; а иначе садржај е ићи тако на ниском степену савершенства, да кад би е какав учени Рус у руке узео, била би му смѣшнина него Рабенове сатире. На ову науку највећма богословски вѣштак какав внимањ своје треба да обрати, који жели на степен Епископа узвисити се; ер ако на тебе то узчекамо сине! онда незнам кад ће ово бити?

Пастирска Богословия излаже све дужности православног свештеника. Ову су у Русији списали: „Партеније Собковскій Смоленски Епископ, и Георгій Коинскій“ под именем: Наука о свештеничким дужностима. У Русији е ова 1776 печатана, а код нас е овдѣ блажене успомене Митрополит Стратимировић 1810. препечатао, и за школски штудиум увести дао. Из ове књиге пастирска наука предавана е до год. 1838; а слѣдујуће 1839. год. онда бивши Протосинѣл, сад сретно и мудро као „Правило вѣри и образъ кротости“ — управляјући богоспасаемом православном епархиом Будимском: Епископ „Арсеній Стойковић“ са новом и достаточниом јо замѣнио е. Слава му! Као спомогателна овој, могла би се узети јошт она под насловом: „Писма о дужностима свештеничког чина,“ коју е на руском езику „Александер Стурдза“ списао, а на србски превео пречестни Архимандрит Гавриил (види повѣст о П. вселенском сабору у Земуну 1855); а јошт као најбогатие сокровиште у овом случају служити може: *Pastoraltheologie von Gollovitz. Regensburg. 1845.*

Богословия Полемичка довољна е за изучити јо на изуст. Међутим, за опровержењ првенства св. Апостола Петра међу другима Апостолима, довољно служи књижница: „Претрес сврху првенства св. апостола Петра списана латинјом од едног обитателя фрушкегоре, а издана трошком друштва младих југославена у Загребу тиском Франѣ Жупана 1850. и слово Московског Митрополита и синодалног члена преосвештеног „Филарета“ говорено 1844. при освештавању храма манастира Чудова. А при предавању цѣле полемике учитель науке ове помагати се може са књижницом: „Камен претикания“ превод Г. Павла Николића, пароха Карловачког у Новом саду год. 1847.*) (Продужи ће се).

*) Од неочејивне су важности у овом погледу: „Писма православног

Школске вести.

ГЛАС ИЗ СРЕМА. Под управом школског Саветника г. Ђорђа Натошевића школе су наше у войводини од 1857 до 1860. године лепо напредовале биле. Учители су у то време своју струку својски изучавали, с великом ревношћу школске послове одправляли, и толико се уобште трудили, да се и код најслабијих између њих опазити могао животни неки покрет унапред; власти су ондашњи својски се за благо школе и учителя старале, школе су се подизале, родители су и под моранѣ децу своју у школу шилили. Са укинућем войводине подпадоше школе наше под управу ч. конзистория и окружних школских надзирателя из свештеничког реда. Премда се гдекоји окружни и местни управители својски око школа труде, ипак видимо ми у обште сада слабо право напредка у школама нашим. Има села у којима ни четвртина за школу способне деце у школу неиде, има община кое законом прописану плату учитељу тако неуредно издају, да овај сиром по годину дана на заслужену платицу своју изчекуе. Уз то се постављају за учителѣ люди кои ни пойма о учительском званю немају, а и сами они кои би кадри били школу како валя држати, нетруде се ер — веле — може и без труда проћи. — Сви ови и многи други нереди у школама нашима повода даше, те е жупаниска скупштина у Вуковару 24 Октобра доконала умолити високу владу да се управа свию ербских школа у троединой кралѣвини и у Угарској поново преда Гд. Школском Саветнику Натошевићу, кои е делом показао шта од школе ербске постати може. — Такође е на предлог вел. судца г. Миковића у скупштини жупаниској наређено, да свака община ермска за своју школу Школски Лист држати има. *)

НОВИ ПРИЛОГ НА ФОНД ШКОЛСКОГА ЛИСТА. У броју 20. јављено е за знаменити дар од едне стотине форинти, кога е Фонду Школскога Листа високопочести Господин Стефан Михаловић Архимандрит Светођурђевски приложио, обежавши том истом Фонду још 50

священника отступнику от Православія, од Протоіерея І. Яхонтова. С. П. Б. 1865. и у Духовной Бесѣди од год. 1862 — 1865. Такође писмо Протоіерея Василѣва француском Епископу Жакми у Христ. Чтению 1864. Недавно е о истинитости православне Вѣре на француском зязку издао књигу православни свештеник Владимир Гете, бивши пре тога Абат Римске цркве, кои е пре три године у православному цркву прешао, и сад у Паризу судѣлуе при уређиваню Црквеног Листа: „L' union chretienne.“

Примедба уредникова.

*) Школски Лист примаю готово све Ермске Обштине, ал колико их е платило за ову годину то се мало ниже видити може. (У).

фор. приложити, да би тим издаванѣ Школскога Листа и Пријатеља Србске Мladeжи, колико му у снази стои, подпомагао. У станю смо читателѣма нашим јавити, да е Господин Дароватељ ово свое обећањѣ већ и испунио пославши уреднику овога Листа, уз посланицу на Аранђеловдан о. г. подписану, петдесет форинти а. вр. с желѣом, да се ова сума као додаток к пређашњѣм прилогу његовом на свое определенѣ достави, како би се 6% лихва од главнице ове почевши од 1 Јануара 1867. употребљивала само на издаванѣ Пријатеља Србске Мladeжи, од кога ће уредништво дужно бити едан екземпляр сиромашном коем учителю у Будимској епархији а други опет едной сиромашног стана школи у Горњокарловачкој епархији, као дар истога Господина дароватеља редовно шилјати. — Горња сума од 50 форинти предана е 20 Новембера у руке Депутацији Сомборске Србске Обштине којој е рукованѣ фондом Школ. Листа поверено. Уједно е Управителство Србског Учителѣштва благоизбрану Обштину Сомборску о определеню обадва прилога ова званично известило.

НОВА БОГОСЛОВСКА ШКОЛА У БОСНИ. Обштину Србска у Банилуки завела е у том месту Богословску школу, у којој се мladeж Християнској науци и другим общекористним знањима учи. Школа е ова е дозволенѣм власти 1. Октобра о. г. на значајни дан Покрова Божие освешена и отворена. Тога дана су и предаваня у нѣој започета. Учитель и Уредитель ове школе е ваљани и честити Србин господин Василие Пелагић, кои е у Москви богословске науке слушао и кои е летос по нашим краевима путовао, желећи се лично упознати с раденима на пољу просвете наше. У новом овом Богословском заводу има уписано 12 ученика. Дай Боже срећу и напредак овом новом разсаднику християнске просвете у Босни. —

Уједно смо у станю јавити читателѣма нашим да у вароши Брчком е у Босни постои една доброуређена основна мушка школа са два разреда и една девојачка школа. Тамошњи врстан родољубац Г. Лука В. Елаковић много се труди око издржаваня и напредка ове школе, са чега у пуној мери пред лицем целог Србства похвалу заслужуе.

Предплатници Школскога Листа.

„Правимъ подокатъ похвала.“

Св. Писмо.

II. У Славонији и Срему

Осѣк. Високор. г. Теодор плем. Радосављивић от Посавине ц. кр. Генералмајор 4 фор; преч. Атанасие Поповић прота и окр. школ. управитель 4 фор; Госпођица Аниа Јанковићева учительца у девојачкој школи 2 фор; Ј. Н. Хумел књижничар учительског округа

осъчког 4 фор; 50 кр. Ђ. Крагуевић учитељ 4 фор; Благор. г. Васа Николаевић адв. у Далу 5 фор; — Православна Обштина у Тешу 4 фор; Атанасие Стојдиновић учитељ у Винковци 4 фор; Дамян Попов уч. у Броду 4 фор; Светозар Поповић уч. у Будимци 3 фор; Ђ. Павловић уч. у Градачцу у Босни 1 фор; Лука Елаковић трг. за школу у Брчком у Босни 4 фор; Дим. Вујић уч. у Слатини 2 фор. 50 кр; А. Сѣвер уч у Добровићу 4 фор; Равнатељство препарандие Ђаковачке 2 фор; М. Станковић ђакон и учитељ за школу у Капелни 3 фор; Павао Пријворовић уч. у Смуди 2 фор; Тимотвја Витановић уч. у Лисичина 1 фор;

В у к о в а р. Преко Господина Вел. Судца Миковића плаћено за Обштине Веру, Бршадин, Пачетин, Боботу, Трпину и Марице 24 фор. Бл. Г. Ђ. Контић жуп. суда председник 2 фор; Обштина Нештин 4 фор; Стеван Радосављевић уч. у Мохову 4 фор; Фил. Недић уч. у Моловину 2 фор; 60. Обштина Визић 4 фор; М. Бизумић уч. у Опатовцу 1 фор; Сима Степанчевић уч. у Сотину 4 фор;

Ш и д. Тим. Стаматовић уч. и скупитељ 4 фор. П. Мауковић трг. 4 фор; Драгутин Грчић ученик 4 фор; Др. Ј. Ђорђевић у Ердєвику 2 фор; Преч. Г. Дим. Марковић прота 4 фор; Обштина Шидска 4 фор; Обштина Кралѣвци, Путинци, и Малирадинци. 12 фор. Обштина у Бивгули 2 фор; преч. Г. Урош Милутиновић прота и окр. Шк. управитељ у Митровици 4 фор. Васа Јагазовић трг. за школу у Јамини 4 фор; Обштина Крушедол Село 4 фор; Читаоница србска у Митровици 4 фор; Школа у Гргуревци 3 фор; Вукашин Васић учитељ у Прогару 4 фор; Адам Ђорђевић сапуница у Товаришеву 2 фор. 60 кр. — Бл. г. Т. Димић шк. Директор 4 фор; —

Р у м а Г.Г. Васа Крестић пар. 4 фор Арон Аршинов уч. 4 фор; Сим. Милиевић уч. 3 фор; Јефта Ненадовић уч. 2 ф. 70 х. Сима Ненадовић уч. 4 фор; Срб Читаоница у Иригу 4 фор; М. Кувешдин 4 фор.

Карловци Преч. Г. Герман Ангелић архимандрит Гргетешки (два екс.) 4 фор; Иларион Руварац архиђакон 4 фор; Манастир Крушедол 4 фор; Степа Лазић гим. професор и основне школе управитељ 4 фор; Сава Стојшић богослов 4 фор. Мих. Маринковић богослов 3 фор. Милан Димитријевић богослов 2 фор. Школа Лединачка 2 фор; Јосиф Шевић уч. у Черевићу 3 фор; Петар Јоановић уч. у Бешки 2 фор; Земун. Др. Милош Радојић физик 4 фор; Ник Максимовић уч. 4 фор; Јов. Поповић пар. Јаковачки 3 фор; Ђорђе Јосифовић уч. Болѣвачки 4 фор; Високор. Г. Павао Петровић п. кр. Саветник у Пазову 4 фор; М. Видаковић уч. 1 фор; Т. Марић уч. Попиначки 2 фор;

 Уचितво молимо све оне многобројне сл. обштине и поштовану Господу, која нам за Лист дугую, да се што пре оддуже, почем ето већ последњи месец наступа, и уредништво се у највећој беди налази дугуюћи више стотина за Школски Лист, што неби морало бити, кад би сви они досад платили, кои Лист примаю.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и др.